

DANIELA STRÖM

MAGNUM OPUS

Ett arbete
om konsertfotografi

MAGNUM OPUS

Ett arbete om konsertfotografi

Daniela Ström

Examensarbete för Bildkonstnär (YH)-examen
Utbildning: fotografering
Jakobstad, 2024

EXAMENSARBETE

Författare: Daniela Ström
Utbildning och ort: Bildkonstnär (YH), Jakobstad
Inriktning: Fotografi
Handledare: Lars Rebers, Kasper Dalkarl

Titel: Magnum Opus

Datum: 7.3.2024 Sidantal: 108

Abstrakt

I det här arbetet ville jag göra det som jag har velat göra i många år – ett stort arbete med konsertbilder. Jag har fotograferat många konserter med diverse artister och band på olika ställen i Finland under fyra månaders tid. Jag har också forskat i konsertfotografins historia och funderat på vad det är som gör en bra konsertbild med hjälp av källor och mina egna förebilder. Under projektets gång har jag lärt mig mycket nytt om konsertfotografi och även analyserat hurdana konsertbilder som faller mig i smaken.

Eftersom min största passion i livet är livemusik, har det varit fantastiskt att få kombinera det med fotografering. Jag har via arbetet fått möjligheter att göra sådant som jag annars inte skulle ha kunnat göra, och kanske inte heller vågat. Det har stundvis varit väldigt utmanande att göra arbetet, men tack vare det har jag utvecklats mycket både som fotograf och människa.

Språk: svenska

Nyckelord: konsert, fotografi, konsertfotografi, historia

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Daniela Ström
Koulutus ja paikkakunta: Kuvataiteilija (AMK), Pietarsaari
Suuntautumisvaihtoehto: Valokuvaus
Ohjaajat: Lars Rebers, Kasper Dalkarl

Nimike: Magnum Opus

Päivämäärä 7.3.2024 Sivumäärä 108

Tiivistelmä

Tässä teoksessa halusin tehdä sen, mitä olen halunnut tehdä jo monta vuotta - tuottaa suuren kokoelman konserttikuvia. Olen neljän kuukauden aikana kuvannut useita eri artistien ja yhtyeiden konsertteja eri puolilla Suomea. Olen myös tutkinut konserttikuvauksen historiaa ja pohtinut lähteiden sekä omien esikuvieni avulla, millainen hyvä konserttikuva on. Projektin aikana olen oppinut paljon konserttikuvauksesta ja myös analysoinut, millaisista konserttikuvista itse pidän.

Koska suurin intohimoni elämässä on elävä musiikki, on ollut hienoa yhdistää se valokuvaukseen. Projektini on antanut minulle mahdollisuuden tehdä asioita, joita en muuten olisi pystynyt tekemään, enkä ehkä olisi uskaltanutkaan. Työn tekeminen on ollut toisinaan hyvin haastavaa, mutta sen ansiosta olen kehittynyt paljon sekä valokuvaajana että ihmisenä.

Kieli: ruotsi

Avainsanat: konsertti, valokuvaus, konserttivalokuvaus, historia

BACHELOR'S THESIS

Author: Daniela Ström
Degree Programme: Bachelor of Arts and Culture
Specialisation: Photography
Supervisors: Lars Rebers, Kasper Dalkarl

Title: Magnum Opus

Date 7.3.2024 Number of pages 108

Abstract

In this work, I wanted to do what I've been wanting to do for many years - a large work of concert photos. I have photographed many concerts of various artists and bands in different places in Finland for four months. I've also been researching the history of concert photography and thinking about what makes a good concert image using sources and my own role models. During the project, I have learned a lot about concert photography, and also analyzed what kind of concert images I like.

Since my biggest passion in life is live music, it has been great to combine that with photography. My work has given me the opportunity to do things that I otherwise wouldn't have been able to do, and perhaps wouldn't have dared either. It has at times been very challenging to do the work, but thanks to that I have developed a lot both as a photographer and as a person.

Language: Swedish

Key words: concert, photography, concert photography, history

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Introduktion och syfte	1	Förebilder	25
Konsertfotografi	3	Atte Mälaskä	27
Vad är konsertfotografi?	4	Neal Preston	29
Introduktion till konsertfotografins historia	6	Tiia Öhman	31
Tidslinje	7	Mikke Pöyhönen	33
1960-talet	8	Process	35
1970-talet	9	Bakgrund	36
1980-talet	11	Idéns tillkomst	41
1990-talet	11	Fotografering	42
2000-talet–idag	12	November	43
Framtiden	12	December	43
Att tänka på som konsertfotograf	13	Januari	44
Ett patriarkalt fotodike?	15	Februari	44
Bethan McConnell - konsertfotograf och kulturjournalist	20	Redigering	45
Egna erfarenheter	23	Slutord	47
		Egna fotografier	50
		Bildförteckning	105
		Källförteckning	107

INTRODUKTION OCH SYFTE

När och varför blev jag så intresserad av konsertfotografering? Vad är det som gör en bra konsertbild? Vad bör man tänka på som konsertfotograf?

Året var 2013. Jag var tolv år och hittade en för mig ny artist som nyligen släppt ett nytt album, som jag bestämde mig för att lyssna på. Det jag inte visste då var att det ögonblicket skulle förändra mitt liv.

Efter att ha lyssnat på albumet och insett att jag gärna skulle se artisten på riktigt, åkte jag till Åbo för att gå på hans konsert. Jag hade så roligt på konserten och ville direkt efteråt åka och se honom flera gånger. Nu elva år senare har jag sett honom live 20 gånger och förutom det varit på ett stort antal andra konserter genom åren.

Även om det kanske låter långsökt, så var det där allting började. Jag gillade nog att fotografera med min telefon då jag var yngre, men det var främst för att min katt såg lustig ut eller för att sedan ha kvar bilder från speciella tillfällen – inte för att jag tyckte att det var roligt. Utan mitt stora intresse för musik och konserter tror jag inte att jag skulle studera fotografering idag. Men innan jag berättar mera om varför jag är på just denna plats idag behövs också en kort introduktion av själva fotograferingsformen som mitt arbete kommer att handla om.

Med konsertfotografering menas i korthet fotografering av olika musikkonserter och andra livemusikevenemang.

Denna typ av fotografi kan ibland också kallas exempelvis evenemangsfotografi eller musikfotografi, men det mest korrekta namnet är konsertfotografi. Till denna form av fotografering räknas inte porträtt av musiker eller fotografier som har fotograferats utanför ett liveuppträdande. (SLR Lounge, u.å.)

Jag har i många år vetat att just denna form av fotografering är den som intresserar mig mest och att det är det här jag vill göra i mitt examensarbete. Även om jag har provat på andra typer av fotografi under de senaste fyra åren, har jag insett att det inte finns något roligare än konsertfotografi.

I början av processen funderade jag på att bara fotografera vid en enda konsertplats under en viss tid, men kom snabbt fram till att jag ville fotografera på olika ställen i Finland för att få lite mera omväxling mellan bilderna. Syftet med mitt arbete är främst att jag ska bli en bättre konsertfotograf genom att lära mig mera om konsertfotografi i allmänhet samt att fotografera mera och utöka min portfolio. Genom det och genom att publicera mina verk på sociala medier är min målsättning också att få mera synlighet i branschen.

Jag har valt att ha några fotografier i färg och göra några svartvita, beroende på vilken känsla som fanns i bilden. En del bilder har jag velat göra större redigeringar i för att verkligen förstärka bildens känsla, medan det i andra bilder har räckt med färre justeringar. I mina bilder har jag fångat ögonblick. Stämningar. Stunder som aldrig kommer tillbaka.

KONSERTFOTOGRAFI

VAD ÄR KONSERTFOTOGRAFI?

Konsertfotografering kan också kallas för livefotografering, som i sin tur kan vara en undergenre till musikfotografering. Cedar Pasori beskriver den som att "den omfattar alla bilder som dokumenterar en musiker under ett liveframträdande" (Pasori, 2012). I den meningen är nyckelordet liveframträdande, där en musiker kan uttrycka musik genom att spela eller hålla i ett instrument eller sjunga på en scen framför en publik (Hernández de Toledo, 2018).

Konsertfotografering skiljer sig från exempelvis studiofotografering, där fotografen själv har kontroll över atmosfären och handlingarna kring det fotograferade motivet. I studiofotografering har fotografen kontroll över ljus, färger, kontrast och motivets rörelse. På det viset är livefotografering unikt – det kräver inga förberedelser, och att fånga någon som rör sig, speciellt i situationer där det är ont om ljus, kan vara svårt.

Enligt Graham Clarke finns det i liveframträdanden också en faktor som inte existerar i studiofotografi, nämligen det oväntade ögonblicket, som kan förändra kompositionen av en bild. I dessa situationer har fotografen inte kontroll över situationen, utan bara över kameran. Han menar att kameran fungerar som ett vittne till händelsen. (Clarke, 1997)

I konsertfotografering är publikens smittsamma energi, euforin och musikernas uttryck i ett visst ögonblick unikt, samt alla rörelser och färgskiftningar. Det är inte samma sak att fotografera i rött som i blått ljus, med eller utan fläktar – allt påverkar bildens slutliga effekt.

After the music stops, the still image remains a conduit for the electricity that is rock and roll.

- Gail Buckland

INTRODUKTION TILL KONSERTFOTOGRAFINS HISTORIA

Genom historien har fotografer attraherats av musik och den kontext som omger den – fansen, energin, rytmen, musikerna och instrumenten. Denna attraktion har lett till att de blivit viktiga tillgångar för bevarandet av rockmusikens visuella identitet i tidskrifter, böcker och på internet.

Enligt Jack Crager på online-tidskriften *Popular Photography* har berömda musiker, så som Amy Winehouse och Bruce Springsteen, samarbetat med fotografer för att polera sina egna bilder (Crager, 2009). Detta skapar ett nödvändigt förhållande mellan båda parterna, där fotograferna vill vara nära sina idoler och samtidigt tjäna pengar på att fotografera dem (Hernández de Toledo, 2018).

Oavsett hur närvarande gestaltandet av rockmusiken i historien är, hämtas denna information främst från den digitala eran i online-tidskrifter för att upptäcka musikfotograferingens början. Liv Siddall förklarar att musikfotografer har varit anställda sedan kamerorna uppfanns, men fotografer började följa med på världsturnéer först när The Beatles reste runt i USA på 1960-talet (Siddall, 2015). Enligt Siddall (2015) åkte banden på stora turnéer till diverse länder för att göra så många spelningar som möjligt och sprida sitt sound till publiken för att småningom sälja skivor, och de bjöd in fotografer att följa med dem som om de vore en del av bandet.

Fotograferna åkte på turné med musikerna och fotograferade deras dagliga liv, konserterna och porträtt på olika platser. En del fick till och med studiofotografier av musikerna. (Hernández de Toledo, 2018)

Som tidigare nämnts kan konsertfotografi vara utmanande. Det handlar ofta om snabba rörelser, mörka ljusförhållanden och kort tid. Dessutom måste man ta hänsyn till musikerna och utrymmets begränsningar. Då är det bra att tänka på speciellt tre faktorer – att använda sig av en liten bländare, snabb slutartid och ett högt ISO-tal. (Format, u.å.)

Att fotografera konserter handlar om att fånga evenemangets känsla och stämning. Det handlar om att omvandla musikens vibrationer till visuella berättelser. Varje konsert är unik, och fotografens jobb är att ta vara på dess känsla och bevara den för alltid i bilderna. (Moore, u.å.)

Konsertfotografi är också en form av journalistik, och man bör ta en stor mängd bilder som sammanfattar konserten. Det är också bra att ta ett steg tillbaka med kameran för att inte missa någon viktig händelse under giget. (Adobe, u.å.)

I början av fotograferingshistorien var exponeringen mellan 8 timmar och 2 dagar, vilket gjorde det utmanande att fotografera konserter. Med tiden utvecklades tekniken och snabbare exponeringar blev möjliga. Publiceringskanalerna blev också flera tack vare exempelvis musiktidningar, och på det här viset ökade också behovet av konsertbilder.

Under 1960-talet lanserades många nya musiktidningar och upplagorna för de mer etablerade magasinen blev fler och fler (Prism.fm, 2019). Detta innebar att publikationer så som *Rolling Stone* och *NME* regerade i både USA och England. På grund av några fotografer kunde en liten mängd människor påverka hur folk såg på musikbranschen. Även om namn så som Mick Rock och David Redfern kanske inte låter bekanta, kan nog deras verk vara det. Vem som helst hade inte möjlighet att göra detta, men det var en tid då fotografer möjligtvis kunde börja försörja sig på det och skapa sig ett namn i branschen.

Enligt Prism.fm (2019) infördes regler på 1980-talet på grund av trängseln – tre låtar och ingen blixtpåtag fick användas. Dessa regler var inte omtyckta bland fotografer. Reglerna tas upp mera i detalj i ett senare avsnitt.

Innan reglerna var inte alla fotografer legitima – en del var bara hobbyfotografer och några hade inte ens fotograferat en konsert tidigare. Många använde kameran främst som ett verktyg för att komma och se sin favoritartist eller sitt favoritband live. Med tanke på dessa faktorer behövdes det viss kontroll.

Om man inte följer reglerna som ges, kan man bli utkastad från platsen. När man får ackreditering, alltså fotopass, till en konsert för att fotografera mellan scenen och publiken, har man redan blivit informerad om vilka regler som gäller. Ibland finns det undantag, exempelvis för bandets egen fotograf eller om stället eller artisten har andra regler, men ofta är det samma sak som gäller. (How to become a rockstar photographer, u.å.)

Det kan bli ganska platta bilder om man använder sig av blixtpåtag i konsertfotografering, plus att det bländar artisten på scenen, så det är troligen inte så många fotografer som saknar just användningen av blixtpåtag. Men att bara få fotografera under de tre första låtarna ger fotograferna en utmaning som inte förekommer på samma sätt i exempelvis landskaps- eller arkitekturfotografering. (Prism.fm, 2019)

TIDSLINJE

Man kan säga att konsertfotografin tog fart på riktigt under 1960-talet, delvis tack vare att musiktidningarna blev fler och fler. På 1970-talet dök nya genrer och musiker upp, och musikjournalistiken fortsatte att utvecklas. Dessutom fanns det nu flera fotografer som försökte få ackreditering. Under följande årtionde invigdes den så kallade tre låtar-regeln, som bara tillåter fotografer att vistas i fotoduket under de tre första låtarna.

På 1990-talet förändrades konsertfotografin mycket, eftersom digitalfotografin då kom in i bilden. Nu på 2000-talet är situationen också en helt annan än vad den var tidigare, tack vare smarttelefonerna. Dessutom har sociala medier gjort det mycket lättare för fotografer att få synlighet.

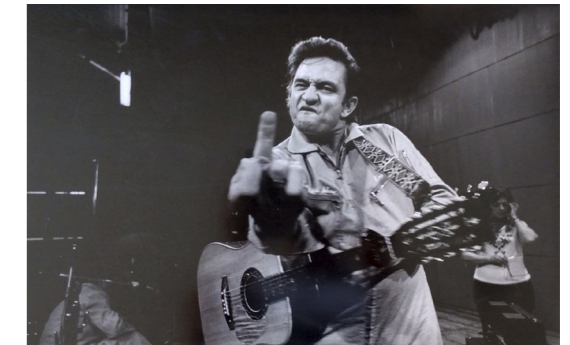
1960-TALET

1960-talet var ett viktigt årtionde för musikindustrin, vilket ledde till att också konsertfotografin föddes. Orsakerna till detta var många, och en av dessa var att rock'n'rollen blev populär. Band så som The Rolling Stones och The Beatles fick stora följarskaror och fansen ville ha memorabilier.

Även musikjournalistiken växte mycket under 1960-talet. Publikationer så som *Rolling Stone*, *Melody Maker* och *NME* skapade diskussioner om musik och intresset för musikernas liv ökade. Men trots den växande efterfrågan på konsertbilder och det stora utbudet av publiceringsställen, fanns det ännu inte så många konsertfotografer. På grund av detta kunde ett fåtal personer skapa ett namn i branschen och påverka konstformen som helhet. (Alexander, 2021)

En av dessa var Gered Mankowitz, som var känd som The Rolling Stones officiella konsertfotograf. Han fotograferade även bland annat Elton John, Jimi Hendrix och Duran Duran. Även om Mankowitz fotograferade mycket utanför konsertscenen, exempelvis omslag till album, gjorde han ett stort avtryck på konsertfotografin och räknas ännu idag som ett av de största namnen inom konsertfotografin genom tiderna.

Ett annat namn som är värt att känna till är Jim Marshall. Han blev utnämnd till chefsfotograf för Woodstock, vilket var en stor ära. I hans portfolio hittas ikoniska bilder av Johnny Cash och Jimi Hendrix, och Marshall är idag ihågkommen som en fotograf som definierade rock'n'roll-fotografi så som vi känner till den. (Alexander, 2021)

1. Jim Marshall, Johnny Cash, 1969.

1970-TALET

Alexander (2021) berättar att på samma gång som nya genrer och musiker dök upp under 1970-talet såg konsertfotografin ut ungefär som under det tidigare årtiondet. Skillnaden var att det nu fanns fler publikationer och fotografer som försökte få ackreditering och erkännande. Det var bara ett fåtal som stack ut och blev framgångsrika.

Mick Rock har en liknande historia som Gered Mankowitz. Rocks mest kända arbete ägde rum under 1970-talet, då han var David Bowies officiella fotograf. Förutom det har han arbetat tillsammans med Queen, Mötley Crüe och Iggy Pop, och blev känd som The Man Who Shot The Seventies. Ett av hans mest ikoniska fotografier är omslaget till albumet *Queen II*. Rock har även släppt ett antal böcker, bland annat *Blood and Glitter* och *The Rise of David Bowie 1972-1973*.

2. Mick Rock, Queen II, 1974.

3. Jenny Lens, The Clash, 1980.

Som många andra kreativa branscher har också konsertfotografin historiskt sett dominerats av män. Två kvinnor som ändå har lyckats nå stora framgångar är Annie Leibovitz och Jenny Lens. Även om Leibovitz är mest känd för sitt arbete med modemagasin, började hon som fotograf för *Rolling Stone* på 1970-talet och början av 1980-talet. Hon var även turnéfotograf för Rolling Stones Tour of the Americas år 1975.

Jenny Lens var en av de första fotograferna som riktade kameran mot den växande punkrocken på 70-talet. Lens har fotograferat bland annat The Clash och Ramones, och genom att uppmärksamma kvinnors erfarenheter och arbete inom ett mansdominerat område har hon fungerat som inspiration för andra konsertfotografer. (Alexander, 2021)

1980-TALET

På 1980-talet hade konsertfotografering officiellt blivit en viktig angelägenhet. Detta ledde dock till att fotograferingsgrupperna blev så pass fulla att det blev en olägenhet. Det konstanta blixtrandet från kamerorna och fotografernas stridande sinsemellan irriterade musikerna. Fotografen Paul Natkin berättar att den så kallade tre låtar-regeln började på 80-talet med olika musiker, särskilt i samband med Bruce Springsteens konserter. Då någon hade konsert i Madison Square Garden delades stora mängder fotopass ut. Ibland kunde det finnas 50 fotografer som blixtrade musikerna rakt i ansiktet. Springsteen sa en kväll efter en konsert att det måste göras något åt det. Då föreslog någon att fotograferna bara skulle tillåtas att fotografera under de 15 första minuterna. Det är under en rockkonsert ungefär tre låtar, så då infördes tre låtar-regeln. (Alexander, 2021)

Tack vare de nya reglerna kunde bandet eller artisten i fråga fortsätta sitt framträdande efter de tre första låtarna utan att distraheras eller irriteras av fotograferna. Dessutom kan vissa artister vara rätt så aktiva på scenen och därför bli trötta och svettiga, och då är det kanske mera fördelaktigt för alla parter att fotografera dem i början, då de är som bäst. (Prism.fm, 2019)

1990-TALET

På 1990-talet och i början av 2000-talet förändrades konsertfotografin avsevärt i och med digitalfotograferingen. Tidigare hade man fotograferat konserter med film, med alla estetiska för- och nackdelar som det innebar, men nu tog det digitala nästan helt över branschen.

Under 1990-talet förändrades musikindustrin mycket, med pop punk, hip hop och MTV som alla kom på samma gång och förändrade rock'n'rollen. Danny Clinch, som började sin karriär som Annie Leibovitz praktikant, fångade allt på bild. Clinch fotograferade exempelvis Tupac, Björk, Blind Melon och The Smashing Pumpkins, och hans fotografier definierade utseendet på ett nytt årtionde inom branschen. (Alexander, 2021)

2000-TALET – IDAG

Idag ser konsertfotografin annorlunda ut än vad den gjorde på 1960- och 1970-talet. Först och främst bör man nämna smarttelefonerna. Även om digitalkamerorna har gjort konsertfotografering mera tillgängligt för blivande fotografer, har smarttelefonerna tagit det snäppet längre och placerat en kamera, med rätt bra kvalitet dessutom, i handen på näst intill varje konsertbesökare – något som ingen hade trott på 1960-talet (Alexander, 2021).

Gränsen mellan fotografer och konsertbesökare är idag aningen suddig. Vem som helst kan ta bilder på konserter, även om det leder till klagomål då telefonskärmarna skymmer sikten mot scenen. Man kan förstås tänka sig att de som blivit ackrediterade till konserten räknas som fotografer, medan övriga är konsertbesökare som tar bilder eller videor med sina telefoner endast för eget bruk.

Enligt Alexander (2021) har även sociala medier inspirerat många amatörfotografer. Dessutom är det nu mycket lättare att få ut sina fotografier i världen, och få uppmärksamhet av musikerna som pryder bilderna, tack vare sociala kanaler. Detta har dock lett till att det oftast inte räcker med att man är en duktig fotograf – man måste också vara duktig på att använda sociala medier. Det är också lätt att fotografierna försvinner i mängden, eftersom det publiceras så otroligt många bilder varje minut.

Under coronapandemin blev det en ofrivillig paus för konsertfotograferna. Många som arbetade med konsertfotografering på heltid bytte inriktning inom fotografien – vissa till porträtt-, andra till naturfotografering. (Alexander, 2021)

FRAMTIDEN

I de flesta branscher idag finns det arbetstagare som funderar på om de kommer ha ett jobb i framtiden eller om det kommer att tas över av AI, alltså artificiell intelligens. Experiment har dessutom visat att kreativitet inte är ett problem för AI.

Konsertfotografen Ethan Russel menar att han länge har varit säker på att hans jobb kommer att tas över av en robot, och att det inte finns någon anledning att ha en människa att göra jobbet då en maskin kan göra det bättre (Alexander, 2021).

It became clear to me without any doubt that that job is gonna be taken over by a robot before too long. Because there's absolutely no reason to put a human being in there because a machine could do it better.

- Ethan Russel

ATT TÄNKA PÅ SOM KONSERTFOTOGRAF

Det finns många olika saker man bör hålla i åtanke som konsertfotograf. Eftersom det ofta kan vara ganska utmanande ljusförhållanden att fotografera i, kan det vara bra att använda en kamera som klarar av mörkare utrymmen. Under konserten kommer man antagligen behöva ändra kamerans inställningar ganska snabbt, eftersom ljus-sättningen ändras hela tiden och artisten dessutom rör på sig mycket. I vissa låtar kommer det att behövas ett högre ISO-tal på grund av att det just då är mörkare, och i andra låtar kommer man att behöva använda en snabbare slutartid om artisten rör på sig mycket och snabbt. Om man redan dessutom vet att man bara kommer att få fotografera i fotodiket under de tre första låtarna, vilket oftast är fallet, bör man inte vara alltför länge på samma plats ifall man vill ha närbilder av artisten från olika vinklar.

Det är vanligt att konsertfotografer börjar på mindre ställen, så som barer och klubbar (Thomas, 2012). Orsaken till detta är att de som uppträder där ofta inte ännu är så kända, och därmed är det också vanligtvis färre restriktioner. Den negativa aspekten med dessa ställen är att fotograferingsförhållandena inte är de bästa. Ett av Thomas tips är att komma dit i god tid och ta plats framför scenen. Man får oftast de bästa bilderna om man ställer sig mera mot höger eller vänster, inte i mitten. Det är också bra att emellanåt se vad som finns bakom en för att se till att man inte hela tiden blockerar någons vy. Speciellt i situationer där alkohol är inblandat kan det snabbt gå över styr om man står lite i vägen.

Enligt Thomas (2012) är något av det viktigaste beträffande konsertfotografi att få med hela bandet på en bild, även om det inte är riktigt lika viktigt om det bara är en soloartist med ett kompband. Svårighetsgraden på detta är beroende av scenens storlek och hur vidvinkligt objektiv man har. Även om man har ett 24mm objektiv kan det hända att det inte räcker till, om det är en stor konsertplats. Däremot på mindre ställen, exempelvis klubbar, kan ett sådant objektiv räcka till, eftersom bandmedlemmarna då står närmare varandra.

Även komposition är viktigt att tänka på då det kommer till konsertfotografering. Precis som i annan typ av fotografi kan man också i konsertfotografering använda sig av allmänna kompositionsregler, så som tredjedelsregeln och att använda ledande linjer. I stunden kan det vara lätt att glömma bort kompositionsreglerna, eftersom allting går så snabbt och man kanske först och främst koncentrerar sig på att fånga artistens pose. Det kräver alltså en del multitasking att vara konsertfotograf.

Ett problem som kan dyka upp om man fotograferar en enskild artist eller sångaren i ett band är att mikrofonen blockerar ansiktet. Det man då kan göra för att få en fungerande bild är att vänta tills artisten backar undan från mikrofonen så pass mycket att man får med hela ansiktet i bilden. (Thomas, 2012)

ETT PATRIARKALT FOTODIKE?

Fotografering, även konsertfotografering, domineras till stor del ännu idag av män, även om det sakta sker en förändring (Estrin, 2017). Inom fotojournalistikens historia finns det kvinnor som brutit barriärer, men ändå upplever kvinnor vissa hinder och utmaningar. Det kan vara genom allmän diskriminering och trakasserier, eller andra metoder för förtryck. (Lough, 2020)

Det finns nog kvinnor som tagit sig till ledande roller i större publikationer inom fotografi, men trots det förekommer fortfarande sexuella trakasserier inom fotojournalistik. Detta uppmärksammades också i me too-rörelsen (Chick, 2018).

Inom andra former av fotografering kan fotograferna oftast röra sig fritt, medan det i en konsertlokal finns ett begränsat fysiskt utrymme från vilket man får fotografera. Det här utrymmet är oftast fotodiket, alltså mellan scenen och publiken. Fotodiket tvingar alla fotografer att vara samlade i ett slutet område, vilket inte är idealiskt. Fotograferna måste förhandla om det trånga utrymmet och kämpa för att få den bästa platsen och vinkeln att fotografera från. Det blir inte heller lättare att kommunicera då det ofta är mörkt med starka lampor och hög ljudnivå.

I rekryteringen till en studie, som beskrivs närmare längre fram i texten, var det en försöksperson som avböjde att delta eftersom hon tänkte lämna branschen till följd av hur hon behandlades. Hon hade fått utstå obehag, subtila signaler och

också trakasserier. Även om hon älskade att fotografera konserter, ansåg hon inte längre att det var värt det. (Lough, 2020)

I USA har kvinnor varit involverade i fotojournalistik sedan början av 1900-talet, då Jessie Tarbox anställdes av *The Courier* och *The Buffalo Inquirer* (Brannan, 2011). Inom branschen följdes hon av andra anmärkningsvärda kvinnor, däribland Margaret Bourke-White och Dorothea Lange (*Trailblazers of Light*, u.å.). Listan över kvinnor i fotojournalistikens historia är dock mycket kortare än listan över män, plus att dessa kvinnor ofta var de enda representanterna för sitt kön inom sina respektive områden. Det finns några undantag, exempelvis *Picture Post*, som gav arbeten till många kvinnor. Men redaktörerna bad ändå kvinnorna att fotografera kvinnor "så som män vill att de ska vara" (Williams, 1986).

Även om fler kvinnor kom in i branschen var de inte särskilt välkomna av männen. Foy (1998) berättade om sina år som sportfotograf och uppgav att kvinnor inte var tillåtna på University of Floridas pressläktare under matcherna 1971. Hon kände sig också tvungen att skratta åt snuskiga skämt och stå ut med bilder av flickor som lades upp i mörkrummet för att passa in bland sina manliga arbetskamrater. Hon fick inte heller åka på farliga uppdrag och var tvungen att bära manskläder eftersom hennes egna inte hade fickor och inte var tillräckligt tåliga för arbetet.

I studien som beskrivs nedan har man synliggjort hur genusrelationerna ser ut inom musikfotografering. Musikfotografer i ett storstadsområde i USA rekryterades via sociala medier samt kontaktades ute på fältet i olika arenor och ombads att frivilligt vara med i en djupintervju. De som sedan valdes ut blev tilldelade pseudonymer så att de skulle kunna berätta fritt om sina egna erfarenheter.

Urvalet bestod av 18 fotografer, som hade mellan ett och 36 års erfarenhet. Konsertarbete jämfört med annat fotograferingsarbete varierade mellan 25 och 98%. Av försökspersonerna var 7 av 18 kvinnor. Inom konsertfotografering finns inga kända formella uppgifter om könsfördelningen, men uppskattningen är att 15% är kvinnor inom fotojournalistik (Chick, 2018; Lowry, 2015), alltså var det här urvalet högre än genomsnittet om man jämför med helheten. (Lough, 2020)

Undersökningens författare gjorde intervjuerna antingen personligen eller via telefon, och började först med allmänna frågor om försökspersonernas erfarenheter och gick sedan in på mera könsspecifika ämnen kring konsertfotografering. Alla intervjuer spelades in och transkriberades. Försökspersonerna svarade på både direkta och indirekta frågor som handlade om könets roll i konsertfotografering. Ofta tog kvinnorna upp kön i sina svar på andra frågor innan intervjuaren själv gjorde det i frågorna. De nämnde exempelvis att de är den enda kvinnliga fotografen i fotodiket och berättade om sin frustration över att inte bli tagen på allvar. De var

medvetna om de existerande könsskillnaderna inom konsertfotografering. För en del var det ett så pass stort hinder att de valde att helt och hållet lämna branschen, medan andra ansåg att det var en del av jobbet som kräver förberedelser och åtgärder för att bekämpa.

I många av intervjuerna fanns det ett tydligt patriarkalt språk. Det uppkom inte bara i direkta frågor, utan också i exempel som gavs. Då man talade om män var det ofta med ett språk av typen "en av killarna". Kvinnorna däremot var "mammor i gropen".

Både kvinnorna och männen använde sig i intervjuerna av manliga pronomen i sina exempel och erfarenheter. Även om en del använde sig av ett neutralt "de" för att beskriva en grupp som helhet, sade de ändå han/honom för generiska individer.

Då *Lonnie* berättade om etikett i fotodiket och vikten av att hålla in armbågen då man håller i kameran, var det för att den annars "hamnar i ansiktet på killen bredvid mig". Då *Michael* pratade om en fotograf som hade det kämpigt i början, men sedan skapade ett gott rykte bland de andra fotograferna (både kvinnor och män), sa han att fotografen blev "en av killarna". Några gånger nämndes en kvinna, men på grund av kontexten placerades de fortsatt i en lägre roll. *Michael* talade exempelvis om dåligt uppförande i gropen och sade "ja, du fick fotografiet men du var nära att välla den stackars flickan, eller killen som kämpade med sina kontroller". I utta-

landet knuffades hon omkull bara för att hon var kvinna, till och med en "stackars flicka". Mannen var däremot distraherad av sin utrustning, vilket gjorde att han hade en giltig ursäkt för att han var distraherad och inte kunde reagera. (Lough, 2020)

Michael var den som tog upp könsrelationer självmant. Även om han verkade ha goda avsikter gällande kvinnors roll inom konsertfotografi, gav hans språkval ändå en inblick i deras förminskande ställning. Det kan förstås vara en återspeglning av antagandet att fotodiket domineras av män, men det sätt som försökspersonerna använde könspronomen visar ändå en vilja att förstärka dem eller en brist på ansträngning att motbevisa dem.

Kvinnorna som deltog i studien använde också övervägande manliga pronomen då de diskuterade branschen, men i en del fall var de avvikande. En av kvinnorna använde exempel på kvinnliga musiker då det var ett positivt fall, och i den enda negativa berättelsen använde hon en manlig artist. Samma kvinna berättade att vissa fotografer "inte vill att den här "mamman" ska komma in i gropen och vara i vägen". En annan kvinnlig försöksperson berättade att en manlig fotograf ofta gick så långt att han stod bredvid henne och utbrast "de släpper verkligen in vem som helst med kamera".

Enligt *Olivia* finns det för- och nackdelar med kvinnokroppen i fotodiken. Hon berättade om en av hennes upplevelser då hon, som är rätt kort, blev utkastad för att hon lutade sig framåt mot

räcket, trots att andra också bröt mot reglerna. Hon menar dock att längre manliga fotografer ibland hjälper henne genom att exempelvis låta henne stå framför dem, eftersom de ändå kan fotografera ovanför hennes huvud.

Harold och *Michael* hade berättelser om kvinnor som blivit knuffade omkring och knuffat tillbaka. Deras diskussion undvek den välvilliga sexistiska inställningen till könsrelaterade förväntningar som finns på kvinnor i fotodiket och visade i stället en medvetenhet om vad kvinnor går igenom.

I've had male photographers hit on me or come to me and touch me...pushing up against me in a sexual way while shooting and think they can get away with it.

- "Kristy"

BETHAN MCCONNELL - KONSERTFOTOGRAF OCH KULTURJOURNALIST

Flera personer talade om att de upplevde ett behov av att agera eller tala på ett visst sätt i fotodiket för att etablera sin trovärdighet. Männan talade om att de måste ha rätt utrustning för uppdraget, medan kvinnorna lade till att de måste agera på ett visst sätt för att känna att de blir accepterade. Då Nancy blev tillfrågad om hon känner att hon måste börja om med att göra sig känd på varje uppdrag, svarade hon både ja och nej, att det är beroende på om det är nya fotografer i gropan.

Det fanns också kvinnliga deltagare som sade att de är medvetna om att upplevelsen är annorlunda för kvinnor, men att de inte själva upplevde det. Patsy sa att hon inte känner att hennes kön hindrar henne från att göra sitt jobb, även om hon medgav att hon ibland fick ”dödsblickar” från män efter att hon sagt något till dem om att flytta sig framför henne i fotodiket. Även Quinn och Rachel kände inte att de blev annorlunda behandlade, men att de hört många berättelser från andra kvinnor.

Det finns alltså fortfarande signaler om att patriarkatet är starkt. En kvinnlig fotograf kan ta ett steg mot jämställdhet genom att bara vara närvarande i fotodiket, men är ändå tvungen att kämpa mot vissa realiteter av att vara en kvinna bland män. Lite på samma sätt som då kvinnor i musikbranschen blir tillfrågade vilket band deras pojkvän är med i. (Harrison, 2018)

Syftet med studien var att utforska könsrelationer inom konsertfotografering. Genom intervjuerna med konsertfotograferna kom det fram att könsskillnader ännu i dag förstärker vissa patriarkala roller som existerar inom journalistiken och

musikbranschen. Målet med studien var att få en djupare beskrivning av vissa metoder, inte att få fram generaliserbara sanningar. Studien är dock begränsad, eftersom den bara analyserar ett urval av fotografer från en stad. (Lough, 2020)

Resultaten av studien kommer för vissa kanske inte som någon överraskning – kvinnor över hela världen förminskas och objektifieras regelbundet. Kvinnors närvaro ökar inom fotografi, till viss del tack vare kvinnliga fotografer genom historien. Det finns dock fortfarande många kvinnor som upplever att det finns en patriarkal barriär som inte är oöverstiglig, men fortfarande en utmaning. I följande avsnitt lyfter jag upp en kvinnlig fotograf – Bethan McConnell och hennes erfarenheter av branschen.

In my head, I automatically think ‘Oh man, I guess I have to prove something’, which is a terrible thing, but in my head, it’s what I feel at first. But after a while I’m like ‘What do I have to prove to them?’

- ”Nancy”

Bethan McConnell är en konsertfotograf och kulturjournalist. För tillfället driver hon *Safe and Sound* – en publikation på nätet som skapades för att ge unga kvinnor en möjlighet inom musikjournalistik. I detta avsnitt ger McConnell en skildring av sin egen erfarenhet av branschen, generellt som den enda unga och kvinnliga konsertfotografen i sin arbetsmiljö.

McConnell har arbetat i musikbranschen i nio år. Hon har sålt biljetter i biljettkassan, arbetat som säkerhetsvakt, serverat drycker och fotograferat shower. I dessa situationer har hon märkt att hon inte blivit behandlad som någon som är 100% kvalificerad att göra sitt jobb.

Många som fotograferar konserter började med det för att de ville kunna gå in gratis på spelningar. McConnell märkte år 2016 att hon spenderade alla sina pengar på konserter. Hon såg regelbundet personer som arbetade på konserterna, genom att fotografera eller filma de som stod på scenen. Eftersom det inte alltid var så tydligt vem de arbetade för, trodde hon att det måste vara ganska enkelt. Men efter att ha forskat lite i saken, insåg hon att det inte riktigt var så. De flesta fotografer hade bloggar eller webbsidor där de publicerade och sålde sina bilder.

Det fanns ändå några webbplatser som gav tips på hur man kan arbeta på konserter, exempelvis *How to be a rockstar photographer*. Då McConnell sökte mera information märkte hon att det var främst män som delade med sig av råd. Det tycktes dock saknas forskning om könsfördelningen inom branschen, och varför det verkade vara brist på kvinnor i framkant.

År 2019 fann *Women Photograph* att åtta av världens ledande publikationer tryckte avsevärt färre huvudfotografier tagna av kvinnor än av män. I exempelvis *Le Monde* var 3 av 72 publicerade fotografier tagna av kvinnliga fotografer, alltså 4,2%. McConnell märkte för några år sedan att säkerhetsvakterna ifrågasatte hennes arbete mera än manliga fotografers, och kontrollerade hennes passerkort som om hon inte förtjänade att vara där.

McConnell har också gjort intervjuer, bland annat med Black Honey, ett brittiskt indierockband. Deras sångerska Izzy Baxter Phillips berättade att hon en gång blev utslängd från en spelning på grund av att vakterna trodde att hon var en groupie, då hon egentligen var på spelningen för att uppträda med sitt eget band.

Under arenashower brukar generellt fotografer eskorteras till fotodiket för att säkerställa att de bara kan fotografera ett visst antal låtar och inte ta bilder från publiken. Det innebär att McConnell ibland har behövt tillbringa tid med andra fotografer innan konserterna. Det har emellanåt hänt att säkerhetspersonal eller andra fotografer har frågat henne vilken kamera hon använder, vad hon gör där och hur hon har kunnat få ackreditering. Hon har frågat sig varför just hon har fått dessa frågor, och inte någon av de äldre manliga fotograferna.

McConnell har också träffat på trevliga och tillmötesgående fotografer på spelningar. Å andra sidan har hon också blivit tillfrågad vem hon jobbar för och om hon är flickvän till någon i bandet. Dessa frågor har kommit från publiken, turnéteamet och lokalpressen, men inte alla som frågade var män. Hon fick en gång höra av en kvinnlig konsertfotograf att hon var en groupie, eftersom hon kände igen någon i publiken. McConnell hade antagit att kvinnliga fotografer skulle hålla ihop och ha någon sorts solidaritet med varandra, men så är det inte alltid.

Även om det har sina nackdelar, medger McConnell att det också ibland är en fördel att vara en ung kvinna i det här yrket. Som exempel ger hon då hon fotograferade ett förband till Status Quo. Förbandet var tillmötesgående och log mot henne och hennes kamera, medan de ibland till och med ignorerade männen som fotograferade konserten. Det att bandet förmodligen märkte att hon var nervös och osäker och därför försökte hjälpa henne att få så bra bilder som möjligt, var något som motiverade henne att jobba hårdare.

Då McConnell började jobba för nätpublikationer och tryckta publikationer för att fotografera och recensera shower märkte hon att många av dem saknade kreativ frihet, vilket hon med tiden tyckte blev trist. Hon visste dock att hon skulle behöva arbeta för en publikation för att få göra detta och började då fundera på om det var möjligt att starta en själv. Sommaren 2017 lanserade hon *Safe and Sound*, en musikpublikation där skaparna endast är personer som identifierar sig som kvinnor. En av orsakerna till det var att hon ville arbeta för sig själv, men också ha stöd av en webbplats för att kunna fotografera på konserter.

Med tiden byggde de upp ett team av fotografer runt om i Storbritannien och expanderade över hela världen. McConnell insåg då orsaken till att det finns så många musiktidningar och webbsidor – människor vill arbeta för sig själva och göra ett bättre jobb än vad tidigare redaktörer de arbetat för hade gjort. Hon träffade många fotografer och skribenter som gjorde samma jobb som henne och förde samman kvinnor inom branschen.

Safe and Sound har gett en plattform till många fotografer och skribenter, på samma sätt som *Safe Gigs For Women*, *Girls Against* och *Loud Women*. Alla dessa organisationer fokuserar på problem som kvinnor möter inom liveevenemang. *Safe Gigs For Women* kampanjar för säkrare utrymmen på konserter, *Girls Against* fokuserar på att bekämpa kvinnohat och sexuella övergrepp på spelningar och *Loud Women* är värd för en festival full med kvinnliga och icke-binära artister.

McConnell menar ändå att antalet kvinnliga fotografer verkar öka. Hon tror att det snart kommer att finnas fler kvinnliga talanger i rampljuset, med exempelvis Black Honey som ser till att åtminstone 50% av deras turnépersonal är kvinnor. Hon tycker också att hon har lärt sig mycket av sina negativa erfarenheter. Hon påpekar även att det nog finns många duktiga, kreativa kvinnor ute i världen – man måste bara vara villig att se dem. (McConnell, 2021)

Efter att jag läst McConnell's egen text tog jag kontakt med henne (Mejlkommunikation 21.2.2024), eftersom jag blev nyfiken på hur hon ser på branschen idag. Jag ställde några frågor till henne, och på följande sida finns en sammanfattning av hennes svar.

McConnell menar att obalansen mellan könen inom konsertfotografering definitivt har förbättrats sedan hon började fotografera spelningar år 2016. Då var de flesta fotograferna män, och enligt McConnell var de snälla och hjälpsamma mot henne. Under åren som gått har hon träffat flera kvinnliga fotografer, men anser ändå att branschen är väldigt mansdominerad och att det inte finns så många yngre människor som fotograferar konserter.

Som konsertfotograf har hon ändå upplevt många olika former av sexism i sitt arbete. Hon upplevde att de andra fotograferna alltid ifrågasatte vad hon fotograferade med, då hon ännu var student och inte hade råd att ha en så dyr kamera. För henne var det obehagligt att de dömde henne för att hon inte hade den nyaste kameran. Hon märkte att särskilt unga kvinnor var måltavlor och att yngre män behandlades med mera respekt, även om de också just börjat. Dessutom har hon märkt att många säkerhetsvakter ifrågasätter hennes fotopass. Manliga säkerhetsvakter frågade ofta om hennes pojkvän var med i banden, eller skämtade om att hon bara fått fotopass för att hon låg med någon i bandet.

På spelningar där det inte har funnits någon avgränsning har människor också tafsat på henne. De har märkt att hon arbetar och därför är distraherad och kanske inte känner igen förövaren. Hon menar att alla dessa saker är hinder för unga kvinnor som arbetar inom livemusikscenen, och att det är viktigt att dessa saker inte normaliseras utan i stället diskuteras.

McConnell tror att kommentarerna och närmandena har minskat under de senaste åren tack vare att hennes självförtroende ökat, men påpekar också att mindre självsäkra eller

erfarna fotografer inte bör utsättas för sexism eller trakasserier. Hon är tacksam över att hon bott i London och har haft möjligheten att skapa vänskapsrelationer och kontakter med många unga kvinnor i branschen, och menar att det är viktigt att ha ett bra stödnätverk. Hon tror även att musikbranschen håller på att bli mera inkluderande, men att det kommer att ta tid.

McConnell tror att många ofta underskattar unga kvinnor och antar att man är en fangirl eller bara där för att få en gratisbiljett. Hon hävdar dock att människor som jobbar med livemusik gör det för att de älskar det. Hon tror att det ändå kan vara en fördel att vara underskattad, eftersom människor då kan bli positivt överraskade av det innehåll man skapar.

Hon tror att ju fler kvinnor som fotograferar konserter, desto fler unga kvinnor kommer att bli inspirerade att göra samma sak. Om man ser sig själv representerad kan man relatera och sträva efter att göra detsamma. Hon hoppas även att det i framtiden kommer att bli säkrare och mera accepterande för kvinnor att arbeta i musikbranschen.

Som tips till kvinnor i branschen ger hon ett simpelt "fake it til you make it". Enligt henne är övning det enda sättet för dig att lära dig, och säger att det är fotografen som skapar bilderna, inte kameran. Hon råder nybörjare att gå på alla gratiskonserter där kamera är tillåtet och öva i mörka källarlokal, och sedan jobba sig upp till större arenakonserter. Man ska inte heller bli nedstämd om man får avslag då man ber om ett fotopass. Det tar lång tid att utveckla ett varumärke, men hårt arbete lönar sig.

EGNA ERFARENHETER

På de konserter jag har fotograferat har jag ibland varit den enda fotografen, och ibland har jag haft sällskap av ett fåtal andra fotografer. Alla dessa har faktiskt hittills varit män, dock både yngre och äldre. Under en av konserterna jag fotograferade på var det över huvud taget inte tillåtet för fotografer att vistas i fotodiket på grund av att de använde sig av pyroteknik redan i de tre första låtarna. Vi fick alltså bara fotografera från publiken. En stund innan konserten började dök det upp en lite äldre, ganska lång manlig fotograf bredvid mig. Strax innan de drog i gång konserten ställde han sig rakt framför mig och började förbereda sig på att fotografera. Jag hade ändå en rätt bra plats, så jag ville inte flytta på mig. Jag tyckte att det var ett väldigt oartigt beteende från hans sida, men efter några låtar flyttade han på sig och visade att jag kunde ställa mig framför honom. Det i sig var ju en snäll gest, men jag undrar fortfarande varför han var tvungen att ställa sig precis framför mig under de första låtarna. Arenan var stor nog för oss båda.

FÖREBILDER

Nu lämnar jag genusperspektivet och övergår till mina egna förebilder inom konsertfotografi. Jag har insett att jag, åtminstone inte för tillfället, inte har en viss stil på konsertfotografier som jag föredrar. Jag följer många olika fotografer som har helt olika konstnärliga stilar i sina fotografier. Men jag ser det som en styrka. Jag anser att man inte behöver hålla sig till en och samma stil i sina egna fotografier, och inte heller bara inspireras av en viss stil, utan vara öppen för variation. Dessutom märker jag ofta att en särskild stil passar in i stämningen i en viss bild, medan en annan stil passar för känslan i en annan bild. Jag gör också gärna så att jag ändrar stilen en aning beroende på om det till exempel är en färggrann popartist på scenen eller ett rockband klädda i svart.

Det finns ändå några fotografer vars bilder har dykt upp på olika ställen under de senaste åren, och som jag ofta blir inspirerad av. Ibland kan det vara de olika perspektiven de använder eller vinklarna de fotograferar ifrån, och ibland kan det vara något helt annat, exempelvis hur de redigerar sina bilder.

ATTE MÄLÄSKÄ

En fotograf jag ser upp till är Atte Mäläskä. Han är en fotograf från Kajana, men är numera baserad i Helsingfors. Även hans far är fotograf, och Mäläskä har fått följa med hans arbete ända sedan barndomen. Mäläskä är främst porträtt- och evenemangsfotograf. Han beskriver konserterfotografi på detta sätt: "Pysäytetty hetki ja yksittäinen kuva kykenee olemaan niin vahva, että se resonoi vielä jälkikäteen kuvan katsojalle." (Mäläskä, u.å.)

Enligt mig beskriver citatet på ett vackert sätt vad konsertfotografering handlar om. Ett fotografi av ett ögonblick som aldrig kommer igen. Jag tycker också att Mäläskä själv lyckas med det som sägs i citatet, alltså att hans fotografier är så starka att de påverkar bildens betraktare i efterhand. Dessutom är många av hans bilder kontrastrika och färgstarka, vilket jag uppskattar extra mycket i just denna typ av fotografi.

På Mäläskäs hemsida hittar man många storslagna bilder tagna med vidvinkliga objektiv. Han gillar att inkludera publiken mycket i sina bilder, antingen genom bilder tagna från bakre delen av scenen mot publiken eller långt bak från publiken mot scenen. Han använder sig ibland även av kamerafilter, så som ett stjärnfilter för att framkalla strålar från exempelvis scenens strålkastare i bilderna.

Pysäytetty hetki ja yksittäinen kuva kykenee olemaan niin vahva, että se resonoi vielä jälkikäteen kuvan katsojalle.

- Atte Mäläskä

4. Atte Mäläskä, Juha Tapio, (u.å.).

5. Atte Mäläskä, Haloo Helsinki, 2023.

NEAL PRESTON

Jag skulle inte ha kunnat göra det här arbetet utan att nämna Neal Preston. Även om namnet kanske inte låter bekant, är jag säker på att de flesta har sett åtminstone något av hans fotografier.

Neal Prestons karriär inom fotografi sträcker sig över mera än fyra decennier, och han är en av de mest respekterade fotograferna i branschen. Hans arkiv är en av de mest omfattande fotografiska samlingar. I årtal har Prestons fotografier syns i många olika medier – tidskrifter, dokumentärer, annonser, böcker et cetera.

Preston var Led Zeppelins turnéfotograf på 1970-talet, men han har fotograferat ett flertal stora namn under åren. Bland dessa finns Queen, Bruce Springsteen, Michael Jackson,

Madonna och Whitney Houston. År 1985 valdes han också ut som en av fotograferna på "Live Aid"-konserten som ordnades på Wembley Stadium i London. (Neal Preston Photography, u.å.)

Enligt mig är Prestons största talanger att använda sig av det befintliga ljuset och att fånga ögonblick i sina bilder. Ibland behöver man inte ens se vem det är som står på scenen, men tack vare att Preston har använt sig av ljussättningen på ett fördelaktigt sätt blir det ändå en fungerande bild. Som betraktare förstår man också då man ser på många av hans bilder att han lyckades bevara ett moment som bara existerade i ett par sekunder. Även Brian May, gitarrist i Queen, har sagt att Preston hade en förmåga att befinna sig på rätt plats vid rätt tidpunkt. (Queen Official Site, u.å.)

6. Neal Preston, Queen, 1986.

7. Neal Preston, Queen, 1985.

TIIA ÖHMAN

Jag inspireras också mycket av Tiia Öhman. Hon är en fotograf baserad i Esbo (Öhman, u.å.). Hon fotograferar många olika artister, men hon fungerar främst som fotograf för det finska rockbandet Poets of the Fall. Öhman är väldigt duktig på att fånga exakta ögonblick i sina bilder, oavsett om det är en rolig grimas, en viss rörelse eller dylikt som bara existerar i några millisekunder. Öhmans fotografier är oftast i färg, och dessa har vanligtvis rätt starka färger, men det finns också en del svartvita.

Det som skiljer Öhman från de övriga nämnda fotograferna är att hon satsar på more is more-konceptet. De andra fotograferna publicerar några få bilder från de konserter de har fotograferat, medan Öhman publicerar stora gallerier med massor av bilder som hon tagit på konserterna. En del kan kanske anse att det är onödigt, eftersom många av bilderna i vissa fall är väldigt lika. Jag själv tycker dock bara att det är roligt att se så många bilder som möjligt, och jag vet också att de som ser upp till artisterna hon fotograferar också uppskattar det.

8. Tiia Öhman, Olavi Uusivirta, 2023.

9. Tiia Öhman, Erika Vikman, 2023.

MIKKE PÖYHÖNEN

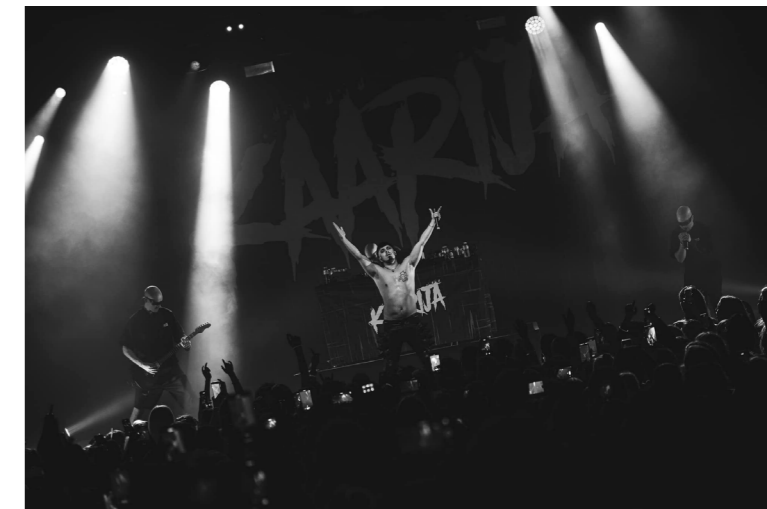
En av de fotografer som jag ganska nyligen hittat är Mikke Pöyhönen. Han är en frilansfotograf från Vanda och fotograferar evenemang, människor och interiörer (Photo Mikke, 2024). Efter att hans bror Jere Pöyhönen, alltså Käärijä, vann *Tävlingen för ny musik (Uuden Musiikin Kilpailu* på finska) år 2023 har han dock främst fokuserat på att fotografera hans konserter runtom i Finland samt övriga Europa.

Det jag gillar med Pöyhönens fotografier är stämningen som finns i dem. Det kan nästan kännas som att man själv som tittare är där i stunden då man ser på hans bilder. Han är inte heller rädd för att testa olika perspektiv på sina bilder. Han tar gärna sneda bilder och rör sig mycket under en konsert – på scenen, nedanför scenen, längst bak i publiken och så vidare.

Pöyhönen går ofta nära människorna han fotograferar. Emellanåt ser det nästan ut som om de försöker krypa in i kameran, vilket kan ge en häftig effekt i bilden. Bland hans bilder hittar man även behind the scenes-bilder från exempelvis musikvideor samt bilder av artisten före och efter konserten. Som åskådare är det roligt att också få en inblick i vad som händer bakom kulisserna och inte bara på scenen.

10. Mikke Pöyhönen, Käärijä. 2023.

11. Mikke Pöyhönen, Käärijä, 2023.

PROCESS

BAKGRUND

Min process har delvis pågått i många år. På ett sätt kan man säga att den långsamt började redan år 2013. Men den började mera seriöst den dagen då jag köpte en systemkamera med syftet att kunna fotografera bättre konsertbilder. Men för att det inte ska bli för långrandigt har jag ändå valt att här främst fokusera på och berätta om processen som specifikt hör till detta arbete.

Det fanns alltså ett litet intresse för konsertfotografering hos mig redan år 2013. Som tidigare nämnt var jag på en av mina första riktiga konserter det året. Till den konserten tog jag med mig en liten digitalkamera som enligt min egen erfarenhet både var tillåtet då och är tillåtet nu på nästan alla konserter, till skillnad från en systemkamera. Men då var ännu inte mitt syfte att bli fotograf, utan jag ville bara ha bättre bilder på artisterna än vad min dåvarande telefon kunde ge mig.

Man kan ändå säga att jag försiktigt började fotografera konserter mera seriöst i början av år 2019. Det var då jag köpte min första egna systemkamera för att kunna ta bättre bilder på konserter på platser där det var tillåtet utan ackreditering. Under denna tid växte mitt intresse för fotografering, och det var också under denna period som jag på allvar började fundera på att studera fotografering efter gymnasiet.

Till höger är en bild som jag tog av Robin Packalen 2013. Jag har också valt att på följande uppslag visa några av mina äldre konsertbilder som jag tagit under åren. Även om jag ser en tydlig utveckling från mina konsertfotografier då till nu, finns det ändå några som jag är nöjd med.

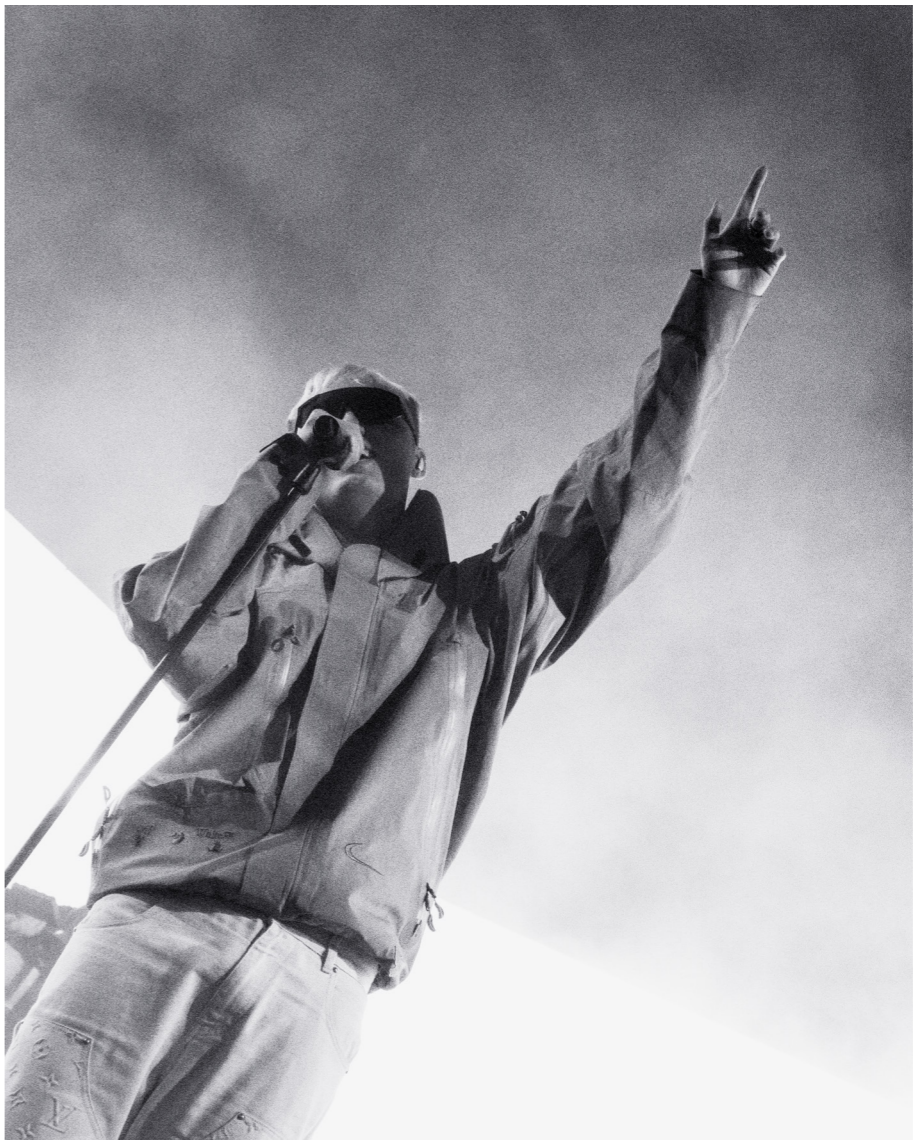

Robin Packalen, 2013.

ELLI HALOO / ELLIPS, 2019

ISAC ELLIOT, 2023

MIKAEL GABRIEL, 2021

IDA PAUL / IDA PAUL & KALLE LINDROTH, 2021

IDÉNS TILLKOMST

Även om jag hade många olika idéer för mitt examensarbete, visste jag innerst inne vad jag allra helst ville göra. Det finns många typer av fotografi som jag tycker är intressant att både se på och själv skapa, men konsertfotografering är det som ligger närmast hjärtat. Jag bestämde mig för att fotografera på många olika ställen i diverse städer i Finland, i stället för att exempelvis fokusera på endast en stad eller konsertplats. Genom att fotografera i allt från ett köpcentrum i Seinäjoki till konsertsalar i Åbo fick jag en mycket större variation i min bildserie.

FOTOGRAFERING

Det första steget för mig var att göra upp en tabell med alla konserter som jag skulle ha möjlighet att fotografera. Listan blev lång, men det var enkelt att bestämma vilka jag ville prioritera. Det kunde jag dock göra lite vartefter tiden gick – allting behövde inte bestämmas i början av min process. Så småningom var det dags att söka ackreditering till konserterna. Inom fotografins betyder ackreditering att man får lov att fotografera på en viss konsert. För en del av konserterna var det inte nödvändigt, eftersom det var tillåtet för vem som helst att använda systemkamera och i princip röra sig var de ville på området. Men för de flesta behövde jag tillstånd för att få ta med kameran och fotografera mellan scenen och publiken.

NOVEMBER

Den första konserten jag fotograferade för detta projekt var **Mikko Harjus** konsert på torget i Seinäjoki. Jag var glad över att jag lyckades få med en utomhuskonsert i mitt arbete, eftersom de flesta konserter på vintern naturligtvis oftast är inomhus. Eftersom det var en öppen scen och den stod nästan mitt på torget kunde jag röra mig både rakt framför artisten och bakom.

Några dagar efter det åkte jag till Seinäjoki igen, men denna gång för att fotografera **Käärijä**. Jag hade tidigare varit i kontakt med Ideapark, där konserten skulle hållas, för att få ackreditering. Det var utmanande att fotografera i ett köpcentrum med tanke på belysningen och folkmängden, men jag fick i alla fall vara i fotodiket under de tre första låtarna och kunde sedan ta bilder ur det stora publikhavet. Det var också en stor kontrast mellan denna konsert jämfört med den jag fotat några dagar innan – energin var helt annorlunda under denna konsert, men det var väntat.

Dagen efter Käärijäs konsert skulle jag fotografera den finska artisten **Eetu** i ett annat köpcentrum – Jumbo Flamingo i Vanda. De utmaningar jag upplevde var att konserten var rätt kort och utrymmet krävande, men jag löste det genom att ta nära, intima bilder och sedan förstärka konsertens mysiga stämning i efterbehandlingen av bilderna med enkla medel.

DECEMBER

Första dagen i december åkte jag till Gatorade Center i Åbo och fick fotografera en lite annan typ av julkonsert – **Raskasta Joulu**. Jag gillar konceptet mycket, och det var spännande att få fotografera en lite rockigare konsert med pyroteknik och massa energi på scenen. Tyvärr fick inte fotograferna överhuvudtaget vistas i fotodiket, eftersom det skulle finnas pyroteknik redan i de tre första låtarna. Jag hade dock kommit i god tid till konserten och lyckades därför få en bra plats nära scenen. Det som också var roligt med att fotografera i en så pass stor arena var att jag hade så stort utrymme att röra mig på. Jag hade friheten att röra mig i princip var jag ville – framför scenen, längst bak i arenan eller vid någon av sidoläktarna. Tack vare detta kunde jag ta bilder från många olika vinklar och avstånd.

Samma helg fick jag besöka ett ställe jag inte tidigare varit till – Logomo i Åbo. Den 2 december ordnade de ett evenemang som hette Pääpäivä, där **Stig, Mikael Gabriel** och **Portion Boys** uppträdde. Konserterna var ganska olika – Portion Boys levererade en väldigt fartfylld show, som väntat, medan de andra två artisterna tog det lite lugnare. Ljussättningen var dock trevlig under alla konserter och det var lätt att fånga bilder som jag var nöjd med.

Jag valde också att fotografera en musikal – **Show Must Go On**. Jag har tidigare sett musikalen många gånger och var redan bekant med de flesta av skådespelarna, så jag såg verkligen fram emot att få fotografera musikalen och inte bara sitta i publiken. Under denna helg skulle de uppträda med musikalen i Tammerförshuset och Promenadikeskus i Björneborg, och jag bestämde mig för att åka till båda städerna. Tammerförshuset är betydligt större än Promenadi-salen, så även om det var samma musikal var atmosfären annorlunda. Tack vare att de visste vem jag var fick jag också fotografera från scenen i slutet av musikalen, vilket gav mig en ny, ovanligare bildvinkel.

JANUARI

I slutet av januari fotograferade jag en konsert i Vasa. Det var i en nattklubb som heter Teatro, som brukar ha några konserter på våren och några på hösten. Artisten denna gång var **Evelina**, som jag har följt i några år och även sett live tidigare. Om man jämför med de konserter jag fotograferade i december var den här lite annorlunda i och med att scenen och utrymmet var betydligt mindre. Publiken stod ganska utspridd, vilket betydde att jag också efter de tre första låtarna kunde komma ganska nära scenen, fast jag inte då längre fick vara i fotodiket, och även ta bilder längre bort ifrån. Det här var också en av de konserterna där många i publiken drack alkohol, men lyckligtvis var de flesta rätt lugna och trevliga och lät mig röra mig där jag ville.

FEBRUARI

I februari åkte jag till Åbo igen och fotograferade två konserter – **Ellinoora** och **Robin Packalen**. För att fotografera dessa artister återvände jag till Logomo, men inte till samma utrymme som i december. Denna gång ägde konserterna inte rum i den rätt stora Logomo-salen, utan i den intima, mindre Teatro-salen.

Det som var speciellt med Ellinooras konsert, och tacksamt för fotograferna, var hennes estetik. En del av scenen var täckt med en rutig matta och hon bar en stor rosa klänning. Stämningen i publiken var härlig, vilket skapade många bra tillfällen att fotografera vidvinkliga bilder. I ett skede gick hon också bort från scenen och ställde sig i stället på en miniscen i andra änden av utrymmet och sjöng några låtar där, vilket också var något som inte skedde på någon annan av de konserter jag fotade.

I introduktionen av mitt arbete skrev jag om en person som har betytt mycket för mig och mitt val av yrkesbana. Denna person är Robin Packalen. Med det i åtanke var det givetvis extra speciellt att fotografera hans konsert. Det att 12-åriga jag för mera än tio år sedan stod i publiken på hans konsert och att jag nu fick stå på andra sidan staketet och i stället få fotografera honom kändes väldigt surrealistiskt. I och med att jag har följt honom så länge hade jag vid det här laget lärt mig hur han rör sig på scenen, vilket gjorde att jag var väl förberedd och kunde ta bättre bilder. Dessutom var både artistsens och publikens humör och energi på topp, vilket gjorde det ännu roligare att fotografera.

REDIGERING

Vanligtvis brukar jag redigera mina bilder i min lägenhet, i ett bibliotek eller i Campus Allegro i Jakobstad. Det har jag till viss del gjort även i det här arbetet, men det har inte alltid varit möjligt. I det här arbetet har redigeringen skett i tåg och bussar, på caféer, i hotellrum, i tågstationer... I och med att det har blivit en hel del resande har jag kunnat, och ibland varit tvungen att, redigera bilderna på många olika platser.

På många konsertplatser är det ofta dämpad ljussättning, vilket ibland kan vara utmanande för fotografer. Därför har efterbehandlingen spelat en rätt så stor roll i mina fotografier. I många fall har jag behövt börja med att göra bilderna ljusare. Jag har även velat ha hög kontrast och ofta starka färger i bilderna. I de som jag valt att göra svartvita har jag strävat efter att ha så många toner som möjligt mellan svart och vit, och samtidigt hålla en hög kontrast.

I alla bilder har jag gjort en del grundredigeringar, så som ökat kontrasten, minskat eller ökat ljusheten och dylika saker. I en del har jag dock valt att helt och hållet redigera bort saker som stört och inte tillfört något till bilden, exempelvis exit-skyltar. I vissa fall har jag till och med tagit bort en person, med motiveringen att bilden har blivit mycket renare och bättre tack vare det.

SLUTORD

Något av det som har varit mest utmanande för mig har nog varit språket. Även om jag förstår och kan prata finska relativt bra, är det inte mitt modersmål. Jag har använt mig av finska i majoriteten av kommunikationen före, under och efter fotograferingarna, så mina språkkunskaper i finska har förbättrats under projektets gång.

För en person som ogärna drar uppmärksamhet till sig har det också ibland krävts en del mod att göra detta, till exempel att gå framför publiken och våga ta plats. Det har alltså stundvis varit väldigt nervöst och ångestfyllt att göra detta arbete, men jag har ändå kunnat njuta mycket av fotograferingarna. Dessutom har jag samtidigt utvecklats mycket, plus att jag ju trots allt har fått ägna månader åt att göra det jag tycker är roligare än allt annat. Jag har ofta tänkt att jag är otroligt privilegierad som får göra detta som examensarbete. Mitt mål då jag sökte till och började studera vid Yrkeshögskolan Novia var att bli konsertfotograf, och det här är en god bit på vägen.

Sammanfattningsvis är jag väldigt glad och nöjd över att jag gjorde just det här projektet. I min lista på idéer för mitt kommande examensarbete som jag hade gjort fanns det nog projekt som kanske skulle ha varit lättare att göra på många sätt, men jag är nöjd och stolt över att jag valde att göra det jag faktiskt ville göra, även om det innebar en del utmaningar.

EGNA FOTOGRAFIER

ROBIN PACKALEN, 2024

PEKKA HEINO / RASKASTA JOULUA, 2023

ERKKA KORHONEN / RASKASTA JOULUA, 2023

KÄÄRIJÄ, 2023

MIKAEL FORSBY / PORTION BOYS, 2023

ROBIN PACKALEN, 2024

SHOW MUST GO ON, 2023

SHOW MUST GO ON, 2023

RASKASTA JOULUA, 2023

EETU, 2023

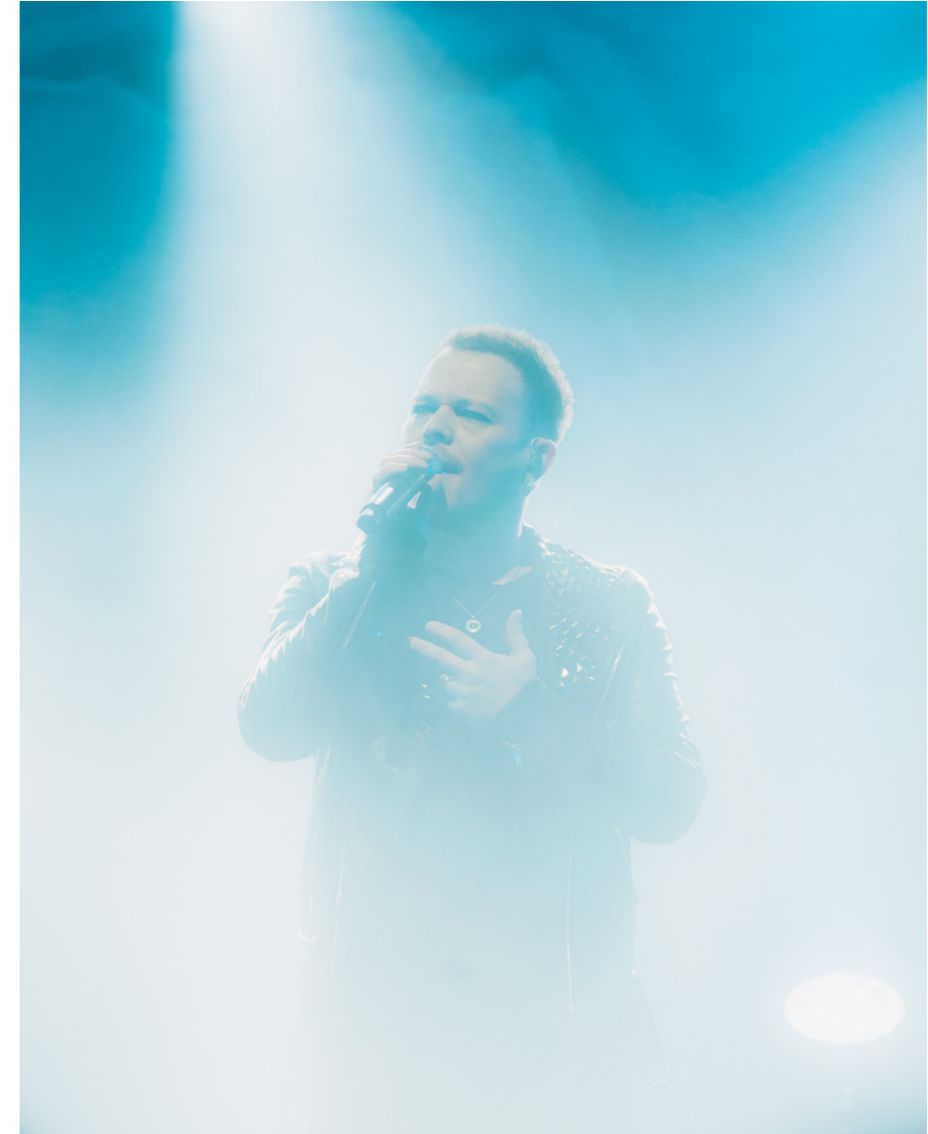
ROBIN PACKALEN, 2024

SHOW MUST GO ON, 2023

ANTONY PARVIAINEN / RASKASTA JOULUA, 2023

RAIMO "KENRAALI VAHVA" PAAVOLA / PORTION BOYS, 2023

EVELINA, 2024

RASKASTA JOULUA, 2023

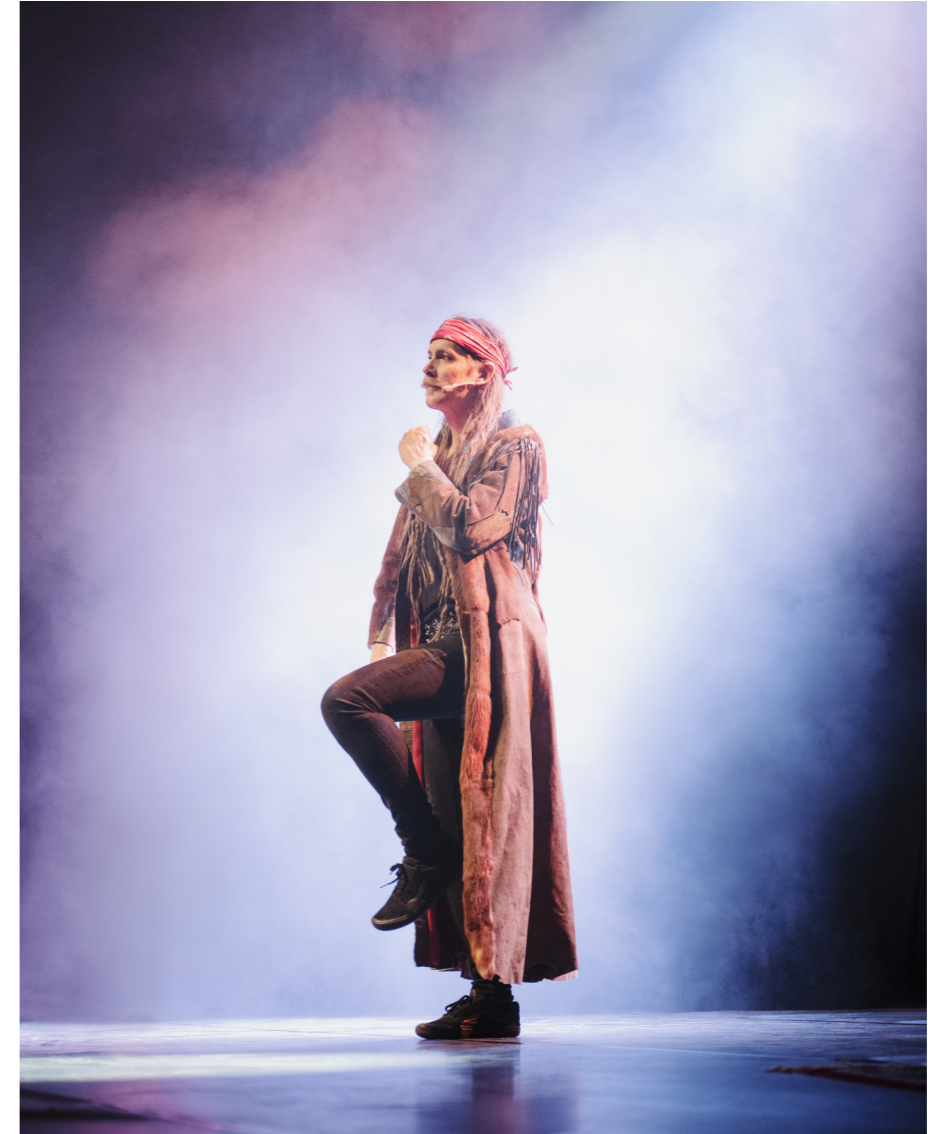
MIKAEL GABRIEL, 2023

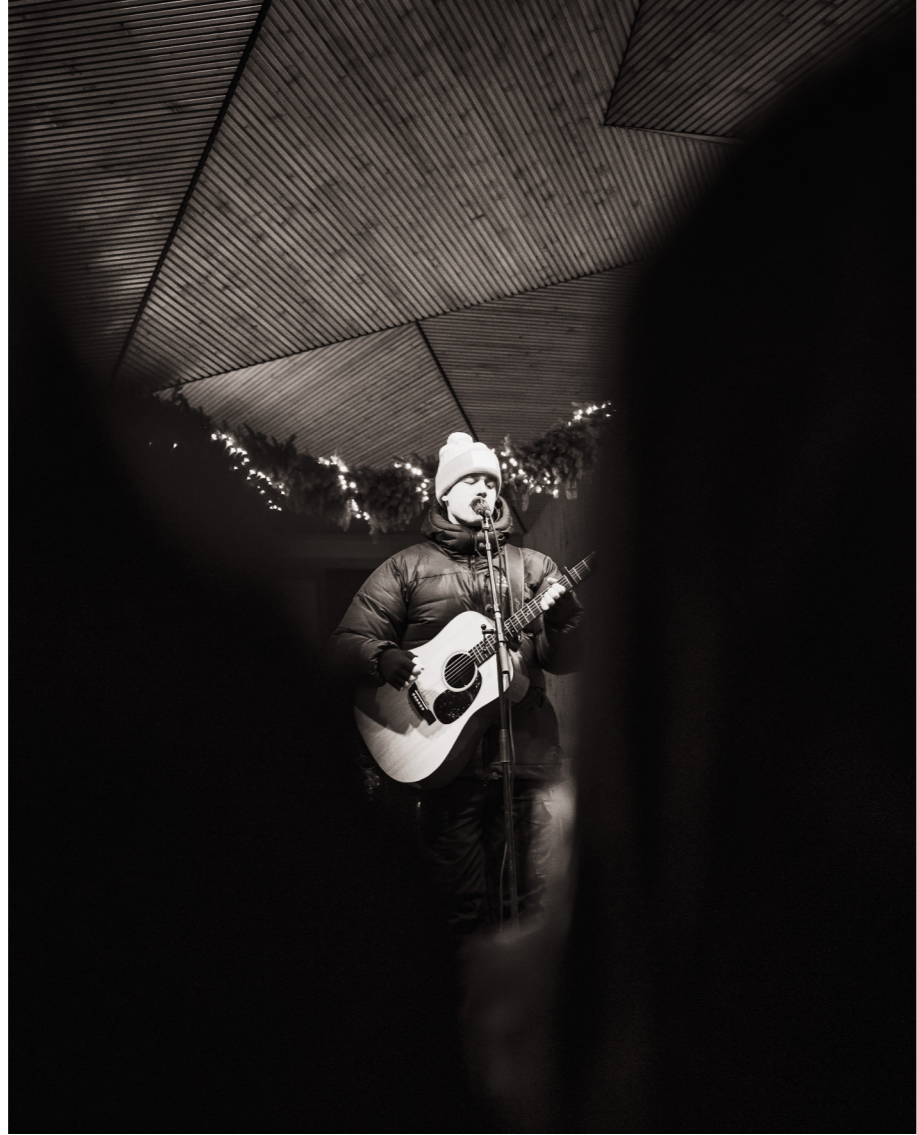

RASKASTA JOULUA, 2023

RAFAEL JÄRVINEN / SHOW MUST GO ON, 2023

MIKKO HARJU, 2023

MIKAEL GABRIEL, 2023

STIG, 2023

MARKO HIETALA / RASKASTA JOULUA, 2023

MIKAEL SAARI / SHOW MUST GO ON, 2023

RASKASTA JOULUA, 2023

SHOW MUST GO ON, 2023

BILDFÖRTECKNING

1. Marshall, J. (1969). *Johnny Cash* [Fotografi]. Recordmecca. <https://recordmecca.com/item-archives/johnny-cash-jim-marshall/>
2. Rock, M. (1974). *Queen II* [Fotografi]. Udiscovermusic. <https://www.udiscovermusic.com/behind-the-albums/queen-queen-2/>
3. Lens, J. (1980). *The Clash* [Fotografi]. X. <https://twitter.com/PunKandStuff/status/684845238532333569>
4. Mäläskä, A. (u.å.). *Juha Tapio* [Fotografi]. Mäläskä still & motion. <https://www.attemalaska.com/juha-tapio>
5. Mäläskä, A. (2023). *Halo Helsinki* [Fotografi]. Mäläskä still & motion. ProPromotion OY. <https://www.propromotion.fi/tikkurila-festivaali-kerasi-30-000-kavijaa-kaarija-villitsi-kotiyleison/>
6. Preston, N. (1986). *Queen* [Fotografi]. Behind the scenes. <https://wp.behindthescenescharity.org/product/queen/>
7. Preston, N. (1985). *Queen* [Fotografi]. Film.nu. <https://film.nu/filmer/queen-live-aid/10231371.film>
8. Öhman, T. (2023). *Olavi Uusivirta* [Fotografi]. Tiia Öhman photography & design. <https://www.tiiahoman.com/bands-and-live/olavi-uusivirta-27-07-23>
9. Öhman, T. (2023). *Erika Vikman* [Fotografi]. Tiia Öhman photography & design. <https://www.tiiahoman.com/bands-and-live/erika-vikman-18-08-23>
10. Pöyhönen, M. (2023). *Käärjä* [Fotografi]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=723702176239902&set=pcb.723705132906273>
11. Pöyhönen, M. (2023). *Käärjä* [Fotografi]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=723680342908752&set=pcb.723682312908555>

KÄLLFÖRTECKNING

Adobe. (u.å.) *Concert photography and all that jazz*. Hämtat 5.12.2023. <https://www.adobe.com/creativecloud/photography/discover/concert-photography.html>

Alexander, M. (26.1.2021). *A history of concert photography* [Blogginlägg]. Hämtat 17.12.2023 från <https://www.mattagarr.com/blog/a-history-of-concert-photography>

Format. (u.å.) *The Ultimate Guide to Concert Photography*. Hämtat 28.12.2023 <https://www.format.com/online-portfolio-website/music/guide>

Hernández de Toledo, C. (2018). *The connection of music to studio and live photography: categorising music photography*. MA in Journalism & Media Communications. Faculty of Journalism & Media Communications. Dublin: Griffith Collage. Hämtat 10.1.2024 från [https://go.griffith.ie/220/1/MAJ-MC-Carolina%20Hernandez%20de%20Toledo%20\(2018\).pdf](https://go.griffith.ie/220/1/MAJ-MC-Carolina%20Hernandez%20de%20Toledo%20(2018).pdf)

How to become a rockstar photographer. (u.å.) *The Three Song Rule*. Hämtat 16.12.2023. <https://www.howtobecomearockstarphotographer.com/three-song-rule/>

Lough, K. (2020). Patriarchal pits: The gendered experiences of female concert photographers. *Journal of gender studies*, 29(7), 820-831. Hämtat 12.1.2024 från <https://doi.org/10.1080/09589236.2020.1821178>

McConnell, B. (30.3.2021). *Not your groupie – shooting shows as a female live photographer* [Blogginlägg]. Hämtat 10.1.2024 från <https://blog.bimm.co.uk/not-your-groupie-shooting-shows-as-a-female-live-photographer-mmu>

Moore, C. (u.å.). *The Art of Live Music Photography: Capturing the Energy and Emotion of Concerts* [Blogginlägg]. Hämtat 10.12.2023 från <https://wanderlusters.com/the-art-of-live-music-photography-capturing-the-energy-and-emotion-of-concerts/>

Mäläskä still & motion (u.å.) *Mäläskä*. Hämtat 2.1.2024. <https://www.attemalaska.com/malaska>

Neal Preston photography. (u.å.) *Neal Preston*. Hämtat 15.1.2024. <https://www.prestonpictures.com/about>

Photo Mikke. (2024) *Photo Mikke*. Hämtat 4.1.2024. <https://www.photomikke.com/info>

Prism.fm. (2019) *A Brief and Semi-Complete History of Concert Photography*. Hämtat 18.12.2023. <https://prism.fm/blog/culture/a-brief-and-semi-complete-history-of-concert-photography/>

Thomas, J. Dennis. *Concert and Live Music Photography : Pro Tips from the Pit*, Taylor & Francis Group, 2012. ProQuest Ebook Central, <http://ebookcentral.proquest.com/lib/novia-ebooks/detail.action?docID=832452>.

Tiia Öhman photography & design. (u.å.) *Tiia Öhman*. Hämtat 5.1.2024. <https://www.tiiaohman.com/about-me>

